

Criminogene en Beschermende Factoren bij Preventief Gehechte Jongens in een JJI

Samenvatting

Dit vooronderzoek maakt deel uit van de start van een vernieuwingstraject naar een effectieve aanpak van jongeren onder strafrechtelijke titel in een Justitiële Jeugdinstelling. In het bijzonder richt dit onderzoek zich op de groep preventief gehechte jongens. Het verblijf in een JJI is voor de meeste van deze jongeren (75%) slechts een korte tussenstop. Uit het onderzoek van Wartna, el Harbachi en Van der Laan (2005) blijkt dat jongeren die preventief gehecht waren bij uitstroom uit de JJI hoge recidivecijfers hebben. Om een (verder) crimineel traject te voorkomen na opname in een JJI, zal de korte verblijfsduur in de JJI in de toekomst dus zo efficiënt mogelijk moeten worden benut om na te gaan of en zo nodig welk hulpverleningsaanbod in en na het verblijf in de JJI kan worden gedaan (Bogaerts, 2007). Vanuit de literatuur blijken voor criminogene en beschermende factoren hierin een belangrijke rol te zijn weggelegd. Inzicht in deze factoren kunnen ons namelijk iets leren over de behandelnoten (Van der Laan & Slotboom, 2002). In navolging van Van der Laan (2006) kunnen criminogene en beschermende factoren worden ingedeeld in verschillende categorieën, met name individu, gezin, school, omgeving, vrienden en situationele factoren. Gezien het onderzoek naar criminogene en beschermende factoren nog voortdurend in ontwikkeling is, mag het overzicht dat in de literatuur geboden wordt niet als vaststaand of exhaustief beschouwd worden. Met dit onderzoek wensen wij aldus meer inzicht te verwerven in de groep preventief gehechte jongeren, en meer specifiek in de criminogene en beschermende factoren die deze groep kenmerken. Om hier op een efficiënte manier -gezien een afweging tussen tijd en kwaliteit noodzakelijk was- inzicht in te verkrijgen, wordt de voorkeur gegeven om in een terreinverkenning ervaringsdeskundigen te vragen of ze op basis van een overzicht van criminogene en beschermende factoren de groep preventief gehechte jongeren kunnen indelen in verschillende types. Tien verschillende types werden tijdens rondtafelgesprekken geïdentificeerd: de straatjongen, het korte lontje, de criminele carrièremaker, de carrouseljongen, de schooljongen, de prins, de extremist, de vreemde vogel, de symptoomdrager en de vreemdelingenbewaring. Jongeren behorende tot een type gelijken in een aantal factoren op elkaar. Daarnaast zou de gehele groep echter ook in zijn geheel gekenmerkt worden door enkele factoren, met name kwetsbaarheden op het niveau van agressieregulatie en impulscontrole, op het niveau van de empathische vermogens en morele ontwikkeling én op het niveau van zelfsturing. Ook is het niet omdat jongeren binnen een bepaald type gelijkenissen vertonen dat ze niet individueel verschillen. Verschillen in intelligentieniveau of sociale vaardigheden zijn bijvoorbeeld factoren waarop ze onderling kunnen verschillen. Opvallend is dat desondanks de ervaringsdeskundigen die tot dit resultaat gekomen zijn allen een bondig overzicht hadden gekregen van de in de literatuur beschreven criminogene en beschermende factoren onderverdeeld in de categorieën individu, gezin, school, vrienden, omgeving en situationele factoren, slechts oog hebben voor een aantal specifieke factoren: de persoonlijkheidskenmerken van de jongen, de delictsituatie én de mate waarin ze op steun van thuis kunnen rekenen. Situationele factoren en factoren met betrekking tot de schoolsituatie worden in mindere mate in rekening genomen. Omgevingsfactoren tot slot worden niet door de ervaringsdeskundigen in acht genomen. De invulling van het verblijf zou volgens de ervaringsdeskundigen moeten worden gericht op zowel de gemeenschappelijke kenmerken van de groep preventief gehechten, de gemeenschappelijke

kenmerken binnen elk prototype als op de individuele kenmerken van de jongeren die prototype-overschrijdend kunnen zijn.